

LITEWSKA RAMA KWALIFIKACJI

- 1. WPROWADZENIE ___ 2**
 - 2. INSTYTUCJE ODPOWIEDZIALNE ZA SYSTEM EDUKACJI, NADAWANIE KWALIFIKACJI ORAZ IMPLEMENTACJĘ LTRK ___ 3**
 - 3. LITEWSKA RAMA KWALIFIKACJI ___ 4**
 - 4. LITEWSKI SYSTEM EDUKACYJNY I NADAWANE W NIM KWALIFIKACJE ___ 6**
 - 4.1 Kształcenie ogólne ___ 6**
 - 4.2 Kształcenie zawodowe ___ 7**
 - 4.3 Kształcenie w szkolnictwie wyższym ___ 9**
 - 5. PRZYKŁADOWE KWALIFIKACJE NADAWANE W LITEWSKIM SYSTEMIE EDUKACYJNYM ___ 10**
 - 6. ZAPEWNIANIE JAKOŚCI KWALIFIKACJI I NAUCZANIA ___ 13**
- BIBLIOGRAFIA ___ 15**

1. WPROWADZENIE

Zgodnie z konstytucją¹ Litwa jest demokratyczną republiką, w której władza legislacyjna znajduje się zarówno w gestii rządu, jak i jednoizbowego parlamentu (Seimas), natomiast władza wykonawcza – podzielona została między rząd a prezydenta. Za politykę w dziedzinie edukacji odpowiada Ministerstwo Edukacji i Nauki. Obowiązek szkolny obejmuje wszystkie dzieci w wieku od 6-7 do 16 lat.

Liczba mieszkańców	PKB per capita (dol.)	Nakłady na edukację (% PKB)
2 981 275 (2012) ²	19 100 ³ (2011)	5,7 ⁴ (2009)

Prace nad litewskim systemem kwalifikacji zaczęły się już w połowie poprzedniej dekady, w ramach realizowanego w latach 2005-2008 projektu „Stworzenie Litewskiego Systemu Kwalifikacji”. Ich rezultatem był model systemu, który miał objąć wszystkie sektory systemu edukacyjnego oraz wprowadzić klasyfikację efektów uczenia się podzielonych na poziomy. Poziomy te bazowały na istniejących już trzech poziomach edukacji w systemie kształcenia ogólnego, czterech tzw. „poziomach osiągnięć”⁵ w szkolnictwie zawodowym oraz trzech cyklach edukacji w szkolnictwie wyższym (struktura ta i nazewnictwo zostały zachowane do chwili obecnej) oraz obowiązującej wówczas definicji kwalifikacji – jako „możliwościach i prawie do zajmowania się określoną działalnością zawodową uznawanych w ramach procedur ustalonych w przepisach i aktach prawnych przyjętych przez rząd lub autoryzowaną przez niego instytucję”. W trakcie prac – w maju 2011 roku – definicja ta została zmieniona na następującą: „kwalifikacja to całość kompetencji lub doświadczenia zawodowego i kompetencji koniecznych dla wykonywania określonej działalności, uznanych w zgodzie z procedurą ustaloną przez akty prawne Republiki Litwy”⁶.

W trakcie prac nad Litewską Ramą Kwalifikacji (LTRK) oparto się na opisanym wyżej modelu. W latach 2008-2010 przeprowadzono proces konsultacji na temat LTRK z wszystkimi instytucjami działającymi w sektorze edukacji, a w maju 2010 r. rząd litewski zatwierdził projekt LTRK w drodze rozporządzenia. W 2011 r. wprowadzono też dodatkowe zmiany w rozporządzeniach, ułatwiające proces referencji LTRK do Europejskiej Ramy Kwalifikacji (ERK).

Proces implementacji LTRK przyspieszył w ostatnich latach, a jego podsumowaniem był Raport Referencyjny opublikowany w październiku 2011 r. Uaktualniona wersja Raportu ma zostać opublikowana w 2013 r.

¹ Tekst litewskiej konstytucji znajduje się na witrynie internetowej: http://www.lrkt.lt/Documents2_e.html

² Zgodnie z szacunkami Litewskiego Urzędu Statystycznego:

<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3010101&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSId=7743&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>

³ Za http://www.indexmundi.com/lithuania/gdp_per_capita_%28ppp%29.html

⁴ Za <http://data.worldbank.org/indicator/SE.XPD.TOTL.GD.ZS>

⁵ W Raporcie Referencyjnym określane jako „attainment levels” (jęz. angielski), zostały szczegółowo omówione w podrozdziale 3.2 niniejszego tekstu.

⁶ Za “Referencing the Lithuanian Qualifications Framework to the European Qualifications Framework for Lifelong Learning and the Qualifications Framework for the European Higher Education Area”, s. 46; Oryg. angielski: “qualification is the entirety of a person’s competences or professional experience and competences necessary for a certain activity, recognised in accordance with the procedure laid down by legal acts of the Republic of Lithuania”

2. INSTYTUCJE ODPOWIEDZIALNE ZA SYSTEM EDUKACJI, NADAWANIE KWALIFIKACJI ORAZ IMPLEMENTACJĘ LTRK

Zgodnie z prawem instytucją, która jest odpowiedzialna za funkcjonowanie litewskiego systemu edukacji we wszystkich jego aspektach jest **Ministerstwo Edukacji i Wiedzy**⁷. Realizuje ono też najważniejsze zadania związane z tworzeniem i implementacją LTRK. W zakresie kształcenia zawodowego rolę wspierającą odgrywa też Ministerstwo Gospodarki – a w szczególności jego Departament Zasobów Ludzkich⁸.

Rolę **Krajowego Punktu Koordynacyjnego (NCP)** pełni **Centrum Rozwoju Kwalifikacji oraz Edukacji i Szkolenia Zawodowego**⁹. Instytucja ta odpowiada za zarządzanie i rozwój litewskiego systemu kwalifikacji oraz poprawianie jakości systemu kształcenia zawodowego. Decyzją Ministerstwa Edukacji i Nauki nadzoruje też proces harmonizacji krajowego systemu nadawania kwalifikacji do ERK. W procesie referencyjnym biorą także udział Centrum Jakości Wykształcenia Wyższego¹⁰ (zapewnia kompatybilność sektora z wymaganiami European Higher Education Area, dokonuje oceny lub uznaje kwalifikacje nadawane przez zagraniczne instytucje w Republice Litwy), Narodowa Agencja Oceny Szkół (ocenia jakość działań podejmowanych przez placówki kształcące w zakresie ogólnym; analizuje i prognozuje rozwój tego sektora) oraz Centralna Komisja Zawodowa (kolegialna instytucja doradcza, koordynująca niektóre aspekty rozwoju krajowego systemu kwalifikacji).

Ministerstwo Edukacji i Wiedzy oraz Ministerstwo Gospodarki na poszczególnych polach działania wspiera szereg instytucji. Najważniejsze z nich to m.in. Centrum Rozwoju Edukacji¹¹ (m.in. współtworzy politykę państwa na polu edukacji dzieci i dorosłych, w tym dostarcza treści programów nauczania, tworzy też np. wzory egzaminów maturalnych), Narodowe Centrum Egzaminacyjne¹² (organizuje i przeprowadza egzaminy oraz testy w sektorze edukacji ogólnej, np. maturalne, odpowiada za sprawdzanie poziomu wiedzy i umiejętności pozyskanych w procesie nauki; analizuje wyniki egzaminów, testów i zdobywanej edukacji), Centrum Badań oraz Monitoringu i Analiz Kształcenia Wyższego¹³ (monitoring i badania nad sektorem wykształcenia wyższego, analiza zebranych danych), Centrum Technologii Informatycznych w Systemie Edukacji¹⁴ (tworzy i implementuje strategie oraz programy informatyzacji systemu oświaty) oraz Narodowe Centrum ds. Edukacji Specjalnej i Psychologii (organizuje i rozwija system edukacji specjalnej).

Rolę doradczą we wszystkich procesach związanych z litewskim systemem edukacyjnym pełnią Litewska Rada Edukacji¹⁵ (ocena ekspercka oraz doradztwo związane ze strategicznym rozwojem systemu), Rada Edukacji Ogólnej (grupa ekspercka w Ministerstwie Edukacji i Wiedzy, doradzająca w sprawach związanych z sektorem edukacji ogólnej), Rada Edukacji i Szkolenia Zawodowego Litwy (instytucja doradcza w sprawach związanych z sektorem edukacji zawodowej) oraz Rada

⁷ <http://www.smm.lt/index.htm>

⁸ <http://www.ukmin.lt/en/>

⁹ http://www.kpmc.lt/index_en.html

¹⁰ <http://www.skvc.lt/en/?id=0>

¹¹ <http://www.pedagogika.lt/puslapis/e-index.htm>

¹² <http://www.egzaminai.lt/naujienos/>

¹³ <http://www.mosta.lt/en/>

¹⁴ http://www.itc.smm.lt/?page_id=601

¹⁵ <http://www.smm.lt/en/activities/lec.htm>

Szkolnictwa Wyższego (grupa doradcza pod przewodnictwem osób mianowanych przez ministerstwo edukacji, doradzająca w sprawach dotyczących szkolnictwa wyższego).

Od 2004 r. funkcjonuje internetowy System Otwartej Informacji, Doradztwa i Orientacji (Atvira informavimo, konsultavimo, orientavimo sistema, AIKOS)¹⁶. Witryna zawiera bazę danych dotyczących kwalifikacji, programów nauczania, placówek oferujących dany program, wymaganych licencji, a także np. statystyki związane z danym zawodem. Zawartość serwisu dotycząca poszczególnych zawodów jest aktualizowana niemal codziennie, a w przypadku informacji dotyczących rynku pracy na Litwie – przynajmniej raz w miesiącu. Serwis nie zawiera jednak informacji związanych bezpośrednio z Litewską Ramą Kwalifikacji (np. przypisania poszczególnych kwalifikacji do poziomów LTRK). W aneksie zawarte zostały przykładowe informacje dotyczące wybranej specjalizacji mechanika lotnictwa (w jęz. angielskim).

3. LITEWSKA RAMA KWALIFIKACJI

Podstawowym celem twórców LTRK, podobnie jak w przypadku ERK, jest promocja uczenia się przez całe życie oraz poprawianie relacji między „dostarczaniem” kwalifikacji a zapotrzebowaniem na nie. Jeśli jednak ERK jest zaprojektowana tak, by zachęcać do dalszej nauki, to LTRK ma promować ściślejszą relację systemu kwalifikacji z potrzebami rynku pracy.

W trakcie przygotowań do procesu referencji potwierdzono, że większość programów nauczania na Litwie jest oparta na efektach uczenia się. Implementowane są więc rozwiązania mające pozwolić na opisanie pozostałych programów nauczania poprzez efekty uczenia się. Stworzono polityczne warunki, umożliwiające w przyszłości włączenie do LTRK kwalifikacji zdobywanych w edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne – jednak proces implementacji stosownych rozwiązań jest dopiero w fazie początkowej.

Przypisywanie kwalifikacji do poziomów LTRK oraz proces referencji do ERK oparto na zasadzie najlepszego dopasowania (best fit). Zgodnie z nią po porównaniu efektów uczenia się do wszystkich deskryptorów w ramie kwalifikacji przypisywana jest do tego poziomu LTRK, który najlepiej jej odpowiada (odpowiada efektom uczenia się lepiej niż inne poziomy ramy). Ilustruje to diagram 1.

W trakcie procesu odnoszenia LTRK do ERK stwierdzono, że istnieje wyraźna korelacja między poziomami Litewskiej Ramy Kwalifikacji a deskryptorami poziomów Europejskiej Ramy Kwalifikacji. Dodatkowo poziomy 6, 7 i 8 LTRK odpowiadają poziomom kwalifikacji określonym w Procesie Bolońskim.

Diagram 1. Odniesienie poziomów Litewskiej Ramy Kwalifikacji do Europejskiej Ramy Kwalifikacji

LTRK	ERK
Poziom 8	Poziom 8
Poziom 7	Poziom 7
Poziom 6	Poziom 6
Poziom 5	Poziom 5

¹⁶ www.aikos.smm.lt

Poziom 4	Poziom 4
Poziom 3	Poziom 3
Poziom 2	Poziom 2
Poziom 1	Poziom 1

W trakcie szczegółowego porównania deskryptorów poziomów LTRK i ERK stwierdzono, że odmienne definiowanie terminu „kwalifikacja” (na Litwie poziom gotowości do „określonej działalności zawodowej”, a w ERK – poziom gotowości „do pracy lub nauki”) zmniejsza możliwości porównania kwalifikacji nadawanych na Litwie z kwalifikacjami nadawanymi w innych krajach¹⁷. Podstawą do przedefiniowania deskryptorów była nowa definicja kwalifikacji zawarta w znowelizowanej w marcu 2011 r. Ustawie o Edukacji. W znowelizowanej LTRK uwzględniono też, pominięty wcześniej, egzamin maturalny.

Poziomy LTRK charakteryzowane są przez deskryptory w trzech kategoriach:

- **kompleksowość działań**¹⁸ – kryterium używane do opisu charakteru działań, różnorodności i złożoności zadań oraz poziomu wiedzy potrzebnej do ich wykonania,
- **autonomia działań**¹⁹ – kryterium kwalifikacji używane do opisu zmian w organizacji działalności i natury podporządkowania, tak jak i poziomu ponoszonej za te działania odpowiedzialności,
- **różnorodność działań**²⁰ – kryterium opisujące działania w kategoriach zmieniającego się technologicznego i organizacyjnego środowiska, w jakich są podejmowane.

4. LITEWSKI SYSTEM EDUKACYJNY I NADAWANE W NIM KWALIFIKACJE

Litewski system edukacji obejmuje kształcenie ogólne (wstępne, podstawowe i ponadpodstawowe), kształcenie zawodowe oraz szkolnictwo wyższe (diagram 2)²¹. Nie stworzono osobnego systemu kształcenia dorosłych – każda placówka edukacyjna, posiadająca licencję ministerstwa edukacji, może indywidualnie stworzyć program nauczania dla osób dorosłych.

Diagram 2. Litewski system edukacji

21	Studia doktoranckie (Doctoral studies)
----	--

¹⁷ Deskryptory poziomu 1 LTRK najlepiej odpowiadały deskryptorom poziomu 2 ERK, a deskryptory poziomu 2 LTRK najlepiej odpowiadały deskryptorom poziomu 1 ERK. W sierpniu 2011 r. rząd litewski przyjął rozporządzenie nowelizujące LTRK w taki sposób, by poziom 1 LTRK odpowiadał poziomowi 1 ERK, a poziom 2 LTRK – poziomowi 2 ERK.

¹⁸ Język angielski: complexity of activities

¹⁹ Język angielski: autonomy of activities

²⁰ Język angielski: variability of activities

²¹ por. ustawę o edukacji Republiki Litwy. Tekst ustawy, nie uwzględniający poprawek wprowadzonych 17 marca 2011 r., jest dostępny pod adresem:

http://planipolis.iiep.unesco.org/upload/Lithuania/Lithuania_Amendment_Law_on_Education_2006-2003.pdf

20			
19			
18	Studia magisterskie (Master degree studies)		
17			
16	Studia licencyjne (University undergraduate studies); w 6-letnim cyklu ze studiami magisterskimi jako studia zintegrowane (Integrated studies)	Kształcenie w koledżach (college studies)	Kształcenie i szkolenie zawodowe (Vocational education and training)
15			
14			
13			
12	Edukacja ponadpodstawowa (Secondary)		
11	Edukacja podstawowa (Basic education)		
10			
9			
8			
7			
6			
5			
4	Edukacja wstępna (Primary education)		
3			
2			
1			

4.1 Kształcenie ogólne

W programach nauczania dla kształcenia ogólnego efekty uczenia się opisane są przy użyciu pojęcia kompetencji – przy podkreśleniu zarówno fundamentalnego znaczenia kompetencji ogólnych, jak i zdobywania kompetencji w określonych, węższych dziedzinach. Kompetencje są tu rozumiane jako całość składająca się z wiedzy, możliwości i poglądów (knowledge, abilities, attitudes).

Na poziomie **edukacji wstępnej** autorzy systemu chcą wykształcić aktywne i kreatywne dziecko, mające podstawową wiedzę i możliwości z zakresu czytania i pisanie, zdolności społecznych, poznawczych i informacyjnych oraz znające wspólne wartości społeczeństwa, w którym żyje. Po czterech latach edukacji wstępnej – jeśli uczeń uzyskuje na zakończenie każdego semestru oceny co najmniej na poziomie „satisfakcjonujący”²² – otrzymuje świadectwo edukacji wstępnej, a także opis ocen uzyskanych w czteroletnim procesie kształcenia.

Na poziomie **edukacji podstawowej** celem procesu nauczania jest wykształcenie osoby z kompetencjami koniecznymi dla udanej integracji społecznej oraz dalszego procesu kształcenia się. 6-letni okres edukacji podstawowej podzielono na dwa cykle: 4-letni i 2-letni. Na zakończenie cyklu organizowane są – przez każdą szkołę indywidualnie, lecz na podstawie scentralizowanych wzorów

²² Program nauczania dla szkół wstępnych obejmuje trzy stopnie pozytywnych ocen: „satisfakcjonujący”, „podstawowy”, „wyższy”. Na każdym etapie edukacji należy uzyskać przynajmniej „satisfakcjonujące” oceny. Za „Referencing the Lithuanian Qualifications Framework to the European Qualifications Framework for Lifelong Learning and the Qualifications Framework for the European Higher Education Area”, October 2011, s. 18

egzaminacyjnych – testy, w ramach których nauczyciele z danej placówki sprawdzają stan wiedzy swoich uczniów. Od 2011 r. testy te są obowiązkowe. Uczeń otrzymuje świadectwo poświadczające zdobycie wykształcenia podstawowego – i możliwość kontynuacji nauki w szkole średniej, zawodowej lub łączącej oba wymienione programy nauczania na poziomie ponadpodstawowej.

Na poziomie **edukacji ponadpodstawowej** 2-letni program nauczania obejmuje zarówno przedmioty obowiązkowe, jak i wybierane opcjonalnie „moduły” z różnych dziedzin wiedzy ogólnej oraz zawodowej. Edukację na tym poziomie kończy zdanie egzaminu dojrzałości. Litewska matura obejmuje tu dwa przedmioty: język litewski oraz drugi, wybierany indywidualnie przez ucznia. Język litewski zdają również uczniowie kształceni w językach mniejszości narodowych. Istnieje możliwość zdawania matury z kilku przedmiotów.

Ze względu na rozróżnienie poszczególnych przedmiotów na profile ogólne i rozszerzone organizowane są dwa rodzaje matur: egzaminy na poziomie szkoły (dla uczniów, którzy kształcili się z danego przedmiotu w ramach profilu ogólnego) oraz egzaminy państwowe (dla uczniów, którzy kształcili się w ramach profilu rozszerzonego). Zdanie egzaminu maturalnego umożliwia zdobywanie wykształcenia wyższego. Szkoły wyższe mogą też wykorzystywać przy naborze studentów dokumentację egzaminu maturalnego, zawierającą punktację (w skali od 1 do 100, gdzie już 1 oznacza wynik pozytywny).

4.2 Kształcenie zawodowe

Obszar kształcenia zawodowego reguluje Ustawa o kształceniu zawodowym. Zgodnie z nią kształcenie zawodowe mogą prowadzić wszystkie instytucje, organizacje, przedsiębiorstwa oraz nauczyciele, którzy zdobędą stosowną licencję Ministerstwa Edukacji i Wiedzy. Dla tego obszaru wprowadzono pięciostopniową skalę „poziomów osiągnięć” (diagram 3). Pierwsze cztery „poziomy osiągnięć” nie prowadzą do zdobycia wykształcenia wyższego. Ostatni osiągany jest poprzez naukę w wyższych szkołach zawodowych (kolegia).

Diagram 3. „Poziomy osiągnięć” wyszczególnione dla kształcenia zawodowego na Litwie (nie powiązane bezpośrednio z LTRK)

„Poziom osiągnięć”	Deskryptor LTRK	Minimalny poziom uzyskanej edukacji ogólnej
Poziom 1	Kompetencje pozwalające wykonywać proste, rutynowe czynności	-
Poziom 2	Kompetencje pozwalające wykonywać wyspecjalizowaną pracę, nie wymagającą ważnych autonomicznych decyzji	Wykształcenie wstępne/podstawowe
Poziom 3	Kompetencje pozwalające wykonywać skomplikowaną pracę w obszarach wymagających odpowiedzialności i niezależnych decyzji. Rozwinięta umiejętność działania w zespole	Wykształcenie ponadpodstawowe
Poziom 4	Kompetencje pozwalające wykonywać skomplikowaną pracę w obszarach wymagających odpowiedzialności, niezależności, głębokiej wiedzy i specyficznych umiejętności. Zdobyte są też umiejętności organizacyjne i administracyjne	Wykształcenie ponadpodstawowe

	pozwalające zarządzać zespołem	
--	--------------------------------	--

Źródło: Referencing the Lithuanian Qualifications Framework to the European Qualifications Framework for Lifelong Learning and the Qualifications Framework for the European Higher Education Area

W przypadku **wstępnego kształcenia zawodowego** (iVET) program nauczania jest oparty na kompetencjach²³ i celach kształcenia²⁴ zdefiniowanych w ustawie. Z kolei program szkoleń iVET składa się z dwóch części: ustandaryzowanej – wspólnej dla całego kraju, definiującej obszary aktywności zawodowej, kompetencje, cele kształcenia, warunki uzyskania kwalifikacji – oraz szkolnej, obejmującej metody nauczania, konkretne przedmioty, obiekty szkoleniowe itp.²⁵ Programy iVET odpowiadają zazwyczaj poziomom 2 i 3 klasyfikacji „poziomów osiągnięć”.

Ocena postępów ucznia należy wyłącznie do szkół (lub innych instytucji lub osób realizujących program nauczania). W procesie oceny biorą udział przedstawiciele partnerów społecznych, np. organizacji branżowych. Współpracują oni w przygotowywaniu teoretycznych i praktycznych testów końcowych, a w skład trzyosobowych komisji egzaminacyjnych – obok przedstawiciela szkoły i przedstawiciela partnerów społecznych – wchodzi też reprezentant związków zawodowych. Uczeń, który zda egzamin, otrzymuje świadectwo kwalifikacji (co odpowiada poziomowi 2 w skali „poziomów osiągnięć”) lub dyplom VET (poziom 3 w skali „poziomów osiągnięć”).

W przypadku formalnego **ustawicznego kształcenia zawodowego dorosłych** (CVET) nie korzysta się ze wspomnianych wyżej standardów VET. Dla dorosłych Litwini opracowują specjalne krajowe programy nauczania, które mogą być tylko w niewielkim stopniu zmieniane przez szkoły, instytucje lub osoby nauczające. Kwalifikacje zdobywane w ten sposób są jednak przypisywane do „poziomów osiągnięć”. Również w tym przypadku w egzaminach biorą udział przedstawiciele organizacji branżowych. Świadectwa kwalifikacji zdobywane w ramach egzaminu są przypisywane do poziomów 1 i 2 w skali „poziomów osiągnięć”.

4.3 Kształcenie w szkolnictwie wyższym

Wyszkolenie wyższe zdobywa się na Litwie zarówno w wyniku programów kształcenia prowadzących do zdobycia tytułów zawodowych oraz stopni naukowych, jak i takich, w których nie przyznaje się stopni naukowych. Nauka odbywa się na uniwersytetach oraz uczelniach zawodowych typu koledż, w ramach studiów dziennych i zaocznych/wieczorowych. Kształcenie odbywa się w ramach trzech cykli: **licencjacki** (realizowany przez uniwersytety i uczelnie

²³ Kompetencje są definiowane jako całość zdobytej wiedzy, umiejętności, możliwości i wartości koniecznych dla podejmowania określonych działań.

²⁴ Cele szkolenia obejmują wiedzę i umiejętności konieczne dla zdobycia określonych kompetencji

²⁵ Zajęcia praktyczne powinny obejmować 60-70 proc. całego czasu przypisanego do danego przedmiotu nauki, w tym 8-15 tygodni praktyk w firmie z danego sektora lub na zorganizowanych przez szkołę warsztatach, przedmioty związane z daną specjalizacją – 10-15 proc., programy nauczania powinny obejmować podstawy ekonomii i przedsiębiorczości, a także estetykę i zagadnienia związane z bezpieczeństwem cywilnym, technologie informatyczne oraz edukację z zakresu ochrony środowiska.

zawodowe), **magisterski** (realizowany przez uniwersytety) oraz **doktorski** (realizowany przez uniwersytety we współpracy z instytutami badawczymi)²⁶.

W przypadku studiów licencjackich ocena osiągnięć licencjata jest oparta na kryteriach ustalanych indywidualnie przez szkoły i zazwyczaj ma formę obrony pracy (projektu) licencjackiej i/lub egzaminu końcowego. Do studiów magisterskich mogą przystąpić osoby z tytułem licencjata – również zdobytym na uczelniach zawodowych, pod warunkiem ukończenia studiów uzupełniających lub posiadania co najmniej rocznego praktycznego doświadczenia o charakterze zdefiniowanym przez uniwersytet. Studia kończy ocena indywidualnej pracy lub projektu przedstawionego przez studenta. W skład komisji egzaminacyjnych wchodzi specjaliści z danej dziedziny lub branży (również praktycy danej dziedziny reprezentujący partnerów społecznych uniwersytetu), naukowcy czy artyści. Co najmniej jeden z uczestniczących w procesie egzaminowania naukowców musi być spoza macierzystego uniwersytetu studenta. Studia doktorskie można podjąć wyłącznie na uniwersytetach, w niektórych dziedzinach we współpracy z zewnętrznymi instytutami badawczymi. Osoby zainteresowane uzyskaniem doktoratu muszą posiadać magisterium (lub jego ekwiwalent). Nauka trwa zwykle do czterech lat, w przypadku studiów dziennych – do sześciu – i jest finalizowana obroną dysertacji.

W kilku specjalizacjach litewskie uczelnie oferują studia, które nie są finalizowane uzyskaniem stopnia naukowego (non-degree study programmes) – studia są jednak dostępne wyłącznie dla osób posiadających już wykształcenie wyższe. Obejmują one następujące specjalizacje: terapeuta lub lekarz rodzinny, dentysta, weterynarz, pedagog. Nauka w ramach wymienionych programów trwa od 2 do 6 lat.

W szkolnictwie wyższym można uzyskać **sześć rodzajów kwalifikacji**: dyplom doktorski, dyplom magisterski, dyplom licencjacki, zawodowy dyplom licencjacki (diploma of professional bachelor), świadectwo nauki (residency certificate, poświadczają ukończenie określonych studiów stacjonarnych i gotowość do wykonywania określonej pracy) oraz świadectwo studiów (certificate of studies, poświadczają uzyskanie kwalifikacji ustalonych w programie kształcenia i prawo do wykonywania określonych czynności praktycznych).

5. PRZYKŁADOWE KWALIFIKACJE NADAWANE W LITEWSKIM SYSTEMIE EDUKACYJNYM

Poziom 1 LTRK: Malarz

Świadectwa	Świadectwo kwalifikacji
Obszar edukacji (zgodnie z ISCED)	Architektura i budownictwo
Efekty uczenia się	Osoba z kwalifikacjami malarza: - jest w stanie rozpoznać budowlane materiały malarskie, dokonać przygotowania powierzchni do pomalowania, wybierać odcienie kolorów, malować farbami nie-wodnymi oraz wodnymi, wyliczyć ilość wykonywanej pracy oraz ilość materiałów potrzebnych do jej wykonania

²⁶ Uniwersytety mają możliwość realizowania programu zintegrowanego łączącego pierwszy i drugi cykl. Studia wyższe zostały na litewskich uczelniach podzielone na 6 dziedzin: nauki biomedyczne, fizyczne, technologiczne, społeczne, humanistyczne oraz sztuki piękne. Dziedziny są podzielone na kolejne obszary, które również są dzielone na kolejne kierunki studiów.

	- zna technologie przygotowywania powierzchni i malowania oraz wymagania związane z bezpiecznym wykonywaniem pracy
Uzyskiwanie kwalifikacji	Osoby chcące zdobyć kwalifikacje malarza na tym poziomie muszą mieć wykształcenie podstawowe. Kwalifikacje mogą zostać nadane w toku kształcenia w szkolnictwie zawodowym poprzez realizację stosownego programu nauczania (nr 162058203)
Zatrudnienie i dalsza nauka	Po zdobyciu kwalifikacji malarza dana osoba może uzyskać zatrudnienie w firmach budowlanych oraz organizacjach dokonujących prac malarskich lub przy tapetowaniu
Nadawanie kwalifikacji	Kwalifikacja jest nadawana przez instytucję prowadzącą szkolenie zawodowe, jeśli komisja egzaminacyjna uzna, że efekty uczenia się spełniają wymagania programu

Poziom 4 LTRK: Matura

Świadectwa	Świadectwo maturalne
Obszar edukacji (zgodnie z ISCED)	Edukacja ogólna
Efekty uczenia się	Po zdobyciu wykształcenia ponadpodstawowego dana osoba: <ul style="list-style-type: none"> - uzyskała podstawową wiedzę teoretyczną z określonej grupy przedmiotów i nauczyła się rozpoznawać rzeczywistość poprzez stosowanie metod badawczych w dziedzinie języków, matematyki, nauk przyrodniczych i społecznych, sztuki, technologii i in. - zdobyła generalne kompetencje w zakresie nauki, komunikacji, poznawania, spraw społecznych i obywatelskich, kreatywności, świadomości osobistej i kulturowej - jest w stanie uczyć się niezależnie i brać odpowiedzialność za rezultaty swojej nauki oraz odpowiedzialnie wybrać dalszą ścieżkę kształcenia
Uzyskiwanie kwalifikacji	Świadectwo maturalne jest nadawane, gdy dana osoba osiągnie przynajmniej satysfakcjonujący poziom wyników nauki z wszystkich przedmiotów oraz zda obowiązkowy – szkolny lub państwowy – egzamin z języka i literatury litewskiej oraz dodatkowego przedmiotu, zgodnie z procedurami ustalonymi przez Ministerstwo Edukacji. Do egzaminu można przystąpić pięć razy. Nauka w szkołach średnich jest dostępna wyłącznie dla osób, które posiadają już wykształcenie podstawowe. Trwa dwa lata i składa się z obowiązkowych i wybieranych przedmiotów, zarówno z zakresu edukacji ogólnej (minimum 60 proc. wszystkich lekcji), jak i możliwych modułów kształcenia zawodowego.
Zatrudnienie i dalsza nauka	Świadectwo maturalne daje prawo dostępu do wykształcenia wyższego
Nadawanie kwalifikacji	Uczniom, którzy zdobyli wykształcenie ponadpodstawowe, dyrektorzy szkół wydają świadectwa oraz ich suplementy –

	zgodnie z procedurami określonymi w prawie
--	--

Poziom 4 LTRK: Rzemieślnik budowlany²⁷

Świadectwa	Dyplom szkolenia zawodowego
Obszar edukacji (zgodnie z ISCED)	Architektura i budownictwo
Efekty uczenia się	Osoba z takimi kwalifikacjami: - jest w stanie wybierać materiały budowlane, montować rusztowania, układać cegły w proste konstrukcje, obrabiać drewno ręcznie, odlewać beton, odczytywać odciski, ocieplać budynki, tynkować ręcznie oraz przy użyciu maszyn, układać kafelki na powierzchniach horyzontalnych i wertykalnych, malować ręcznie i mechanicznie, tapetować, naprawiać tynki, montować panele dekoracyjne i przycinać profile; pracuje bezpiecznie - zna wymagania dotyczące bezpieczeństwa i zdrowia, zasady używania specjalnych narzędzi pracy, wielkość i możliwości materiałów budowlanych, kryteria oceny rzemieślniczej, podstawy prawa pracy - umie pracować odpowiedzialnie, niezależnie, potrafi zorganizować pracę innych, komunikuje się skutecznie z kolegami i przełożonymi
Uzyskiwanie kwalifikacji	Np. osoby chcące uzyskać kwalifikacje dekoratora na tym poziomie muszą mieć wykształcenie podstawowe i uzyskać wykształcenie ponadpodstawowe lub być wyszkolone do zawodu po uzyskaniu wykształcenia ponadpodstawowego. W pierwszym przypadku okres nauki to trzy lata, w drugim – rok. Kwalifikacje można uzyskać w szkołach zawodowych poprzez kształcenie zgodne ze stosownym programem nauczania (nr 330058201 lub 440058201)
Zatrudnienie i dalsza nauka	Po uzyskaniu kwalifikacji dekoratora, dana osoba może pracować jako rzemieślnik budowlany (construction finisher) zarówno we wnętrzach, jak i na zewnątrz miejsc budowy jako pracownicy firm budowlanych i remontowych. Mogą też założyć własną firmę. Po uzyskaniu doświadczenia zawodowego mogą nadzorować innych robotników budowlanych (builders).
Nadawanie kwalifikacji	Kwalifikacje nadaje instytucja zajmująca się kształceniem zawodowym w przypadku, gdy podczas egzaminu zorganizowanego przez Izbę Przemysłu, Handlu i Rzemiosła uczeń udowodni, że jego efekty kształcenia się spełniają wymagania programu nauczania

²⁷ W tym przypadku chodzi o rzemieślnika wyspecjalizowanego w robotach wykończeniowych, tzw. finisher (jęz. angielski)

Poziom 7 LTRK: Magister inżynierii cywilnej

Świadectwa	Dyplom magisterski
Obszar edukacji (zgodnie z ISCED)	Architektura i budownictwo
Efekty uczenia się	Osoba, która uzyskała kwalifikacje magistra w dziedzinie inżynierii cywilnej musi (zgodnie z programem kod 62402T108): - być w stanie ocenić potrzebę przeprowadzenia badań naukowych w zakresie budownictwa, zaplanowania ich, wybrania odpowiednich metod badawczych, dokonania badania i – przy użyciu technologii informatycznych, analizy, syntezy, systematyzacji, eksperymentów i innych metod – uzyskania i oceny wyników, modelowania architektonicznych i budowlanych ram struktur, dopasowania do nich wyrazów ekspresji artystycznej i efektywności struktury konstrukcji, ich komputerowego modelowania, z oceną efektywności energetycznej struktur, poszukiwania związków między architekturą a inżynierią w projektowaniu struktur, doradztwa - znać tendencje w naukach budowlanych i architekturze, trendy rozwoju architektury i budowy struktur, przekrój materiałów budowlanych oraz technologii ich zastosowania - być w stanie pracować odpowiedzialnie, sumiennie, niezależnie, organizując własną i innych pracę, efektywnie komunikując się z kolegami i klientami
Uzyskiwanie kwalifikacji	Kwalifikacje tego typu można zdobyć na uniwersytetach oferujących studia na kierunku zgodnym z programem studiów inżynierii cywilnej. Okres trwania nauki wynosi 2 lata. Osoby chcące uzyskać dyplom tej specjalizacji muszą posiadać dyplom licencjata.
Zatrudnienie i dalsza nauka	Po zdobyciu tytułu magistra inżynierii cywilnej dane osoby mogą pracować jako specjaliści w dziedzinie inżynierii cywilnej przy projektowaniu budowli, pracach budowlanych, w firmach zajmujących się utrzymywaniem technicznym obiektów, w firmach oraz agencjach państwowych zajmujących się konsultacjami oraz testami w zakresie inżynierii cywilnej. Po zdobyciu tytułu magistra inżynierii cywilnej dane osoby mogą podjąć studia doktorskie.
Nadawanie kwalifikacji	Prawo do nadawania tej kwalifikacji mają uniwersytety

6. ZAPEWNIANIE JAKOŚCI KWALIFIKACJI I NAUCZANIA

W obowiązującym na Litwie prawie praktycznie nie ma zapisów bezpośrednio odnoszących się do zapewniania jakości nadawanych kwalifikacji. Wyjątkiem jest jedynie ustawodawstwo dotyczące kształcenia zawodowego, w którym zapisano konieczność dokonywania niezależnej oceny kwalifikacji uzyskanych przez uczące się osoby. Szerzej wspomniano o tej kwestii poniżej.

Pozostałe przepisy odnoszą się przede wszystkim do zapewnienia jakości nauczania: bezpośrednio odpowiedzialne za nią są placówki naukowe, kształcące uczniów lub studentów. Na państwie spoczywa z kolei obowiązek dopilnowania, by zapisane w aktach prawnych standardy nauczania były stosowane w systemie edukacji formalnej i, częściowo, pozaformalnej. Żeby to osiągnąć, państwo zapewnia monitoring, zewnętrzną ocenę oraz badania działań poszczególnych szkół. Szkoły – z wyłączeniem szkół wyższych – mają też dokonywać regularnej samooceny.

W 2005 r. powstała Krajowa Agencja Ewaluacji Szkół²⁸ (Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra), której zadaniem jest zapewnianie jakości nauczania w szkołach oferujących kształcenie ogólne, wsparcie metodologiczne oraz wskazówki dla szkół, mające na celu poprawę jakości oferowanej edukacji. Agencja zajmuje się też analizą informacji zebranych w szkołach w ramach samooceny oraz zewnętrznego audytu.

Zapewnianie jakości nauczania w sektorze szkół zawodowych należy z kolei do istniejącego od 1996 r. Centrum Rozwoju Kwalifikacji oraz Edukacji i Szkolenia Zawodowego²⁹ (Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras). W tym przypadku jednak istotną rolę odgrywają inne instytucje – programy nauczania w edukacji zawodowej są konsultowane z organizacjami pracodawców oraz ekspertami. Ministerstwo Edukacji i Nauki bezpośrednio nadzoruje ich implementację a także proces nauczania. Biuro Audytu Państwowego dokonuje okresowej kontroli placówek. Jak wspomniano wyżej, od 2003 r. w procesie egzaminowania – a więc ostatecznej oceny nadawanych w szkolnictwie zawodowym kwalifikacji – uczestniczą też przedstawiciele partnerów społecznych (organizacji pracodawców i związków zawodowych).

W szkolnictwie wyższym za jakość badań i nauczania odpowiedzialna jest indywidualnie każda placówka. Musi ona posiadać system zapewniania jakości oparty na Standardach i Wskazówkach dla Zapewniania Jakości w EOSW, a obejmujący strategię poprawiania jakości nauki oraz zewnętrzną ocenę i akredytację programów nauczania. Zewnętrzny audyt szkół wyższych organizuje działające od 1995 r. Centrum Zapewniania Jakości w Szkolnictwie Wyższym³⁰ (Studijų kokybės vertinimo centras): zakłada grupy ekspertów, organizuje ich wizyty w szkołach, analizuje i publikuje zebrane informacje. Wydaje też wskazówki dotyczące usunięcia wskazanych braków. Centrum ocenia również jakość programów nauczania oraz dokonuje ich akredytacji. Szkoły wyższe mogą się również zwracać o zewnętrzną ocenę jakości kształcenia do wszystkich instytucji wymienionych w Register of the European Association for Quality Assurance in Higher Education³¹.

²⁸ <http://www.nmva.smm.lt/lt/>

²⁹ <http://www.kpmc.lt/>

³⁰ <http://www.skvc.lt/en/?id=0>

³¹ <http://www.eqar.eu/>

BIBLIOGRAFIA

Akty prawne:

Konstytucja Republiki Litwy

http://www.lrkt.lt/Documents2_e.html

Ustawa o Edukacji (z nowelizacjami)

Publikacje:

„Referencing the Lithuanian Qualifications Framework to the European Qualifications Framework for Lifelong Learning and the Qualifications Framework for the European Higher Education Area”, October 2011

Strony internetowe:

www.aikos.smm.lt

<http://data.worldbank.org/>

db1.stat.gov.lt

<http://www.egzaminai.lt/naujienos/>

<http://www.eqar.eu/>

<http://www.indexmundi.com/lithuania>

<http://www.itc.smm.lt/>

<http://www.kpmc.lt/>

<http://www.mosta.lt/en/>

<http://www.nmva.smm.lt/lt/>

<http://www.pedagogika.lt/puslapis/e-index.htm>

<http://www.skvc.lt/en/>

<http://www.smm.lt/index.htm>

<http://www.ukmin.lt/en/>